

20 РОКІВ ЗУСТРІЧЕЙ ТА
СПІВПРАЦІ БЕЗ КОРДОНІВ
ЮВІЛЕЙНЕ
ВИДАННЯ НЕСТУ

20 JAHRE BEGEGNUNG UND
ZUSAMMENARBEIT ÜBER
GRENZEN HINWEG
NESTU JUBILÄUMSSCHRIFT

INHALT | ЗМІСТ

- 3 **20 Jahre NeSTU: Was wird gefeiert? |
20 років NeСТУ: Що ми святкуємо?**
- 9 **Gespräche und Übersetzungen zwischen
der Ukraine und der Schweiz |
Розмови і переклади між Україною і Швейцарією**
- 15 **Annemarie Steiner | Аннемарі Штайнер**
- 21 **Nataliya Kabatsiy | Наталія Кабацій**
- 27 **Urs Martin | Урс Мартін**
- 33 **Emil Sokach | Еміл Сокач**
- 39 **Cécile Druey | Сесіль Дрює**
- 45 **Sascha Lyrchey | Саша Липчей**
- 54 **Adressen | Адреси**
- 55 **Impressum | Імпресум**

20 JAHRE NESTU WAS WIRD GEFEIERT?

Editorial Karl Grunder, Co-Präsident NeSTU

An einem Frühlingsabend im Jahr 2001 spielte in einer Oltener Beiz ein Adhoc-Volksmusikquartett aus Transkarpatien an der Gründungsversammlung eines Vereins auf. Der Verein wird heuer 20, und aus der "Selysjka Spivanka" (Das Dorflied) ist die bekannte "Hudaki Village Band" geworden. Seit Ende der 1990er-Jahre sind Dutzende Schweizer Waldfachleute in die früher "Waldkarpaten" genannte Gegend gereist, in welcher

die ukrainische Provinz Transkarpatien liegt. Aus diesen Besuchen und Gegenbesuchen sind schweizerisch-ukrainische Kooperationen in Urwaldforschung, Schutzwaldmanagement und Waldschutz entstanden. Und manche dieser Waldmenschen sind treue Mitglieder des in Olten gegründeten Vereins geworden. Zwei Beispiele unter vielen für eine Beziehung, die sich zwischen zwei Regionen entwickelt hat. Wie ist NeSTU entstanden und was ist es, das NeSTU ausmacht? Die Jubiläumsschrift macht sich auf Spurensuche.

Die Spuren verlieren sich – auf der Zeitachse rückwärts betrachtet – in den Jahren vor der Auflösung der Sowjetunion. Eine Handvoll engagierter Menschen in Transkarpatien und Westeuropa fanden damals über Journalismus, Studentenaustausch, Bestrebungen für ländliche Entwicklung – die Kooperative Longo mai sei erwähnt - zueinander. Auf beiden Seiten des löchrig werdenden Eisernen Vorhangs war Neugierde ein Antrieb dafür, aufeinander zuzugehen. Das Interesse folgte jedoch in diesen Kreisen nicht den ausgetretenen Pfaden von Sensationslust oder Geschäft. Das Interesse ging tiefer. Auf beiden Seiten waren Menschen prägend mit kritischem Blick auf die Entwicklungen. Sie suchten nach Alternativen und wollten sich konkret und handfest engagieren. Dieses inoffizielle Netzwerk in Transkarpatien und der Schweiz ist in der Flutkatastrophe, die 1998 Transkarpatien heimgesucht hat, zur Tat geschritten. Es wurde die „Arbeitsgemeinschaft Flutkatastrophe Ukraine“ gegründet und mit Spendengeldern eine Expertenmission ermöglicht, die dann zu institutioneller Unterstützung führte.

Statt die Arbeitsgemeinschaft ersatzlos aufzulösen, haben sich deren Mitglieder zu einer nachhaltigen Fortsetzung des Engagements mit breiterer Zielsetzung entschieden. So ist es zur Gründung des Vereins Netzwerk Schweiz-Transkarpatien/Ukraine (NeSTU) gekommen. Gemäss seinen Statuten setzt sich NeSTU seither für direkte Begegnungen zwischen der Schweiz und der Ukraine mit Fokus auf die Region Transkarpatien ein.

Die inoffizielle Vorgeschichte eingeschlossen gehen also die Spuren über den Zeitabschnitt einer Menschengeneration zurück. Und wie bewegt waren diese 20, ja 30 Jahre! Bewegt in manchen persönlichen Schicksalen. Bewegt auch geopolitisch. Der geographische Mittelpunkt Europas liegt in der Westukraine; weiterhin ist die Ukraine aber in mancher Hinsicht ein „Land an der Grenze“. Und die ukrainischen Arbeitskräfte sind aus den westeuropäischen Gemüesfeldern, Fabriken und Baustellen nicht mehr wegzudenken.

Menschen und Beziehungen zwischen ihnen wurden zum roten Faden von NeSTU und sind es weiterhin. Aus dieser Erkenntnis ist die Jubiläumsschrift entstanden: Das Herzstück sind die Interviews mit sechs Persönlichkeiten aus beiden Ländern, stellvertretend für die vielen, die NeSTU zu dem gemacht haben, was es heute ist: Eine Plattform für Begegnung und Zusammenarbeit über Grenzen hinweg. Gemäss diesem Credo ist die Schrift zweisprachig in Deutsch und Ukrainisch gestaltet. Und die Fotos sollen etwas von dem zum Ausdruck bringen, was mit Worten nicht sagbar ist.

NeSTU will seine grenzüberschreitende Tätigkeit laufend kritisch überprüfen. Gelingt es NeSTU, Rollenteilungen in Helfer und Bittsteller zu vermeiden? Bringt das freiwillige Engagement von Menschen in beiden Ländern den langen Atem auf, der für eine langfristige Ausrichtung nötig ist? Konnte NeSTU zum wechselseitigen Verständnis füreinander beitragen? Genügt NeSTU dem hohen Anspruch seines Zweckartikels, nämlich in beiden Regionen nachhaltige Entwicklung im ökologischen, sozialen, kulturellen, wissenschaftlichen und ökonomischen Bereich zu fördern? Findet NeSTU Wege, mit konfrontierenden Themen umzugehen? Findet NeSTU seinen Platz unter den zielverwandten Organisationen? Diesen und weiteren Fragen ist Diana Schenkel-Hryzshyna in den Interviews nachgegangen. Der NeSTU-Vorstand dankt Diana für ihre journalistische Leistung und für das Übersetzen der Texte. Ihr interkultureller Blick aus dem Hintergrund beider Länder erweist sich

als besonders wertvoll. Die Interviews deuten es an: Begegnungen und Zusammenarbeit über Grenzen hinweg fordern heraus, sind aber für die Beteiligten bereichernd und hoffnungsvoll. Mit den Zukunftswünschen von sechs NeSTU-Protagonist*innen bricht NeSTU in sein drittes Jahrzehnt auf. Mögen wir von beiden Regionen, Ländern weiterhin motiviert für überzeugende Projekte zusammenwirken! Und mögen wir uns bald wieder vermehrt begegnen, austauschen und umarmen dürfen!

Allen, die zu NeSTU beigetragen haben und beitragen, sei unser Dank ausgesprochen!

20 РОКІВ НЕСТУ ЩО МИ СВЯТКУЄМО?

Карл Грундер, співголова НеСТУ

Одного весняного вечора 2001 року квартет народної музики із Закарпаття зіграв на установчих зборах однієї організації в ресторані Ольтена. Цього року їй виповнюється 20 років, а тодішній гурт „Селиська Співанка“ став відомим як „Hudaki Village Band“. З кінця 90-х років десятки швейцарських лісових експертів подорожували до району, який раніше називався «Лісові Карпати», де зараз знаходиться українське Закарпаття. З цих візитів та візитів у відповідь виникла швейцарсько-українська співпраця у галузі досліджень пралісів, охорони лісового господарства та лісів. І деякі з цих „лісових людей“ стали відданими членами організації, заснованої в Ольтені. Два приклади, серед багатьох, для ілюстрації відносин між двома регіонами. Як виникла НеСТУ та чим саме виділяється НеСТУ? Ювілейне видання шукає підказки. Сліди губляться - озираючись назад в часі - за роки

Hudaki Village Band: unverfälscht und zeitlos | Гудаки Village Band: справжні і без відбитку часу

до розпаду Радянського Союзу. Кілька відданих людей у Закарпатті та Західній Європі знайшли одне одного завдяки журналістиці, обміну студентами та зусиллям для розвитку сільських територій – саме тут слід згадати кооператив Лонго Маї. По обидва боки перфорованої залізної завіси цікавість була рушієм наближення один до одного. Однак інтерес до цих кіл не йшов по битому шляху сенсації чи бізнесу. Інтерес заглиблювався. З обох сторін люди з критичним поглядом на розвиток подій шукали альтернативи і хотіли взяти участь у них конкретно і помітно. Наприклад, люди з цієї неофіційної мережі на Закарпатті та Швейцарії діяли під час повені, що сталася на Закарпатті у 1998 році. Вони заснували робочу групу з питань повені в Україні та завдяки жертвам уможливили створення експертної місії, яка потім призвела до інституційної підтримки.

Замість того, щоб просто розпустити, її члени вирішили продовжувати співпрацю з більш широкими цілями. Так була заснована організація Мережа Швейцарія-Закарпаття / Україна (HeSTU). Згідно зі своїм статутом, з того часу HeSTU проводить зустрічі між Швейцарією та Україною, фокусуючись на Закарпатській області.

Враховуючи неофіційну історію, початки організації можна прослідкувати у проміжку часу, довшому, ніж одне покоління людей. І наскільки емоційними були ці 20, уже починається і третій десяток! Поєднані в особисті долі. Із великим геополітичним впливом. Крім того, географічний центр Європи знаходиться саме на заході України; Україна в деяких аспектах продовжує залишатися “країною на кордоні”. А українська робоча сила стала незамінною частиною західноєвропейських овочевих полів, заводів та будівельних майданчиків.

Люди та стосунки між ними стали та залишаються центральною темою HeSTU. Виходячи з цього виникла ця ювілейна публікація: головним

елементом є інтерв'ю з шістьма людьми з обох країн, що представляють тих, хто зробив HeSTU такою, якою вона є сьогодні: платформою для зустрічей та співпраці через кордони. Відповідно до цього кредо, публікація є двомовною, німецькою та українською мовами. А фотографії повинні виражати те, чого не можна сказати словами.

HeSTU хоче постійно та критично переглядати свою міжкордонну діяльність. Чи вдається HeSTU уникнути розподілу ролей між помічниками та прохачами? Чи має добровільне залучення людей в обох країнах таку силу, яка необхідна для довгострокової співпраці? Чи змогла HeSTU сприяти взаєморозумінню між країнами? Чи відповідає HeSTU високим вимогам своєї цілі, а саме сприяти сталому розвитку в екологічному, соціальному, культурному, науковому та економічному напрямках обох регіонів? Чи знаходить HeSTU способи вирішення конфліктних питань? Чи знаходить своє місце HeSTU серед схожих організацій?

Ці та інші питання Діана Шенкель-Грицишина ставила членам організації в своїх інтерв'ю. Рада HeSTU дякує Діані за її журналістську роботу та за переклад текстів. Її міжкультурний погляд та знання обох країн виявляється, мають особливу цінність.

Інтерв'ю свідчать про наступне: міжкордонні зустрічі та співробітництво є складними, але збагачують та підтримують надію тих, хто бере у них участь. З побажаннями на майбутнє від шести головних героїв HeSTU, мережа вступає у третє десятиліття. Бажаємо собі, нехай ми з різних регіонів, та з різних країн, продовжуємо і далі із мотивацією працювати разом над проектами! І нехай ми незабаром зустрінємось, обміняємося досвідом та обіймами!

Ми хотіли б подякувати усім, хто зробив внесок у HeSTU!

Ich wurde 1995 in Winnytzia, Zentralukraine geboren und wohne seit 2018 in der Schweiz.

Vor drei Jahren habe ich mein Masterstudium in Internationalen Beziehungen an der Budapest Business School erfolgreich abgeschlossen. Während meines Studiums erlangte ich ein breites Wissen in den Bereichen internationale Politik, Menschenrechte, Entwicklungszusammenarbeit und Diplomatie.

Von August 2018 bis August 2019 arbeitete ich für den Schweizerischen Friedensrat in Zürich. Dort unterstützte ich einerseits das Eventmanagement, andererseits war ich auch als Projektleiterin tätig. So leitete und organisierte ich zum Beispiel die Veranstaltungen im Rahmen der internationalen Kampagne "16 Tage gegen Gewalt an Frauen". Ausserdem war ich für das Management des Projekts "Women Vote Peace" von der EU-Kommission zuständig. Im Rahmen dieses Projekts habe ich die historische Nachinszenierung des Frauenkongresses im Jahr 1919 im Zürcher Glockenhof Hotel mit über 170 Teilnehmerinnen aus 22 Ländern koordiniert.

Der Frauenfriedenskongress wurde vom Schweizerischen Friedensrat mit "Women's International League for Peace and Freedom" (WILFP) und den "Frauen für den Frieden Schweiz" organisiert. Die Forderungen von damals wurden diskutiert, aktualisiert und ergänzt. Momentan bleibe ich im Vorstand des Friedensrates und engagiere mich für die Frauenrechte.

Was mir in der Schweiz gefällt, und was ich gerne in der Ukraine umsetzen würde:

Der Wohlstand, der öffentliche Verkehr, Pünktlichkeit, Schlichtheit beim Auftreten, die Natur. . . Das alles gefällt mir hier sehr.

Es gibt viele wesentliche Unterschiede zwischen der Ukraine und der Schweiz, den Ukrainer*innen und den Schweizer*innen selber. Mir gefällt, dass in der Schweiz die Häuser nicht eingezäunt sind wie in der Ukraine, obwohl die ukrainischen Häuser nicht so reich sind wie

in der Schweiz. Ich finde es viel schöner, wenn alles im gleichen Stil gebaut ist. Ausserdem bin ich ein Fan der Idee, dass die Geschäfte am Sonntag zu sein müssen. Das ermöglicht es allen, Zeit miteinander zu verbringen, zu Hause zu bleiben oder sich in der Natur aufzuhalten. Und natürlich hat so das Personal auch mal frei.

Ich habe NeSTU zum ersten Mal am Konzert des Kammerchors Cantus in Sempach kennengelernt. Da war eine sehr schöne Atmosphäre und ich habe mich sehr wohl gefühlt. Die melodische ukrainische Sprache wieder mal in der Schweiz zu hören war etwas Wunderbares. Den Mitgliedern des Netzwerks habe ich mich persönlich am Konzert der Hudaki Village Band in Stans vorgestellt.

Seitdem verfolge ich die Aktivitäten von NeSTU, mache gerne Werbung für die NeSTU-Reisen in die Ukraine und erzähle Interessierten über die sozialen Projekte wie Parasolka.

Die Interviews durchzuführen hat mir viel Spass gemacht, aber es gab auch einige Herausforderungen: Im Alltag in der Schweiz fehlt mir die ukrainische Sprache sehr, deshalb hat die Arbeit an den Interviews mein Heimweh verstärkt. Zuerst, weil sie meine Muttersprache ist und zweitens, weil es im Deutsch oft nicht die entsprechenden Redewendungen gibt, um mich auszudrücken. Das war eine grosse Herausforderung während der Übersetzung der Interviews.

Mir ist aufgefallen, dass die Schweizer*innen und die Ukrainer*innen unterschiedlich denken. Deshalb kommen verschiedene Redewendungen vor, die in der ukrainischen Sprache nicht existieren, und umgekehrt. Jetzt bin ich schon gewohnt, aber am Anfang meines Aufenthaltes in der Schweiz war es für mich beispielsweise schwierig, das Wort "komisch" richtig zu benutzen. Auf Ukrainisch heisst es "lustig", auf Deutsch "speziell"...

Treffpunkt Theaterplatz in Uzhhorod zur Kirschblütezeit "Sakura" | Місце зустрічі на Театральній площі в Ужгороді в сезон цвітіння сакури

Ich bin NeSTU dankbar, dass ich die Möglichkeit hatte zu erfahren, welches Bild Transkarpatien und die Ukraine in den Augen der Schweizer*innen haben. Ich konnte selber die Fragen ausdenken und die Interviews objektiv durchführen. Meistens war ich mit den Aussagen der Schweizer*innen über die Mentalität, die Werte und die allgemeine Zufriedenheit der Ukrainer*innen einverstanden. Als Merkmal des ukrainischen Charakters würde ich die Gastfreundschaft nennen. Die Schweizer*innen sind immer erstaunt, wenn ich unbedingt etwas Kleines (Kuchen, Geschenk) zu Besuch mitnehmen will. Das ist selbstverständlich für Menschen aus der Ukraine, obwohl wir meistens selbst nicht viel haben. Das Merkmal der schweizerischen Mentalität ist die Pünktlichkeit, die uns in der Ukraine fehlt, aber ich persönlich finde sie sehr wichtig.

Ich glaube auch wie viele andere Menschen, die ich kenne, dass die Schweiz und die Ukraine an verschiedenen Punkten ihrer gesellschaftlichen Entwicklung stehen (wie viele Länder im Vergleich zur Schweiz). Ich bin davon überzeugt, dass der Austausch vor Ort dazu beiträgt, Ideen zu verwirklichen und die Menschen motiviert, selber eine bessere Gesellschaft zu errichten.

Ich wünsche Ihnen viel Vergnügen beim Lesen!

Ihre Diana

РОЗМОВИ І ПЕРЕКЛАДИ МІЖ УКРАЇНОЮ І ШВЕЙЦАРІЄЮ

Вступ від Діани Шенкель-Грицишиної

Шановні читачі

Мене звать Діана і я родом з України. Я вже три роки живу у Швейцарії і цікавлюся питаннями миру та прав людини. Я провела шість інтерв'ю з важливими для NeSTU людьми, і перед тим, як ви їх прочитаєте, ось трохи про мене та моє відношення до NeSTU. . .

Я народилася на в центральній Україні, в місті Вінниця 1995 року, а з 2018 року живу у Швейцарії. Три роки тому я успішно закінчила магістратуру за спеціальністю "Міжнародні відносини" у Будапештській бізнес-школі. Під час навчання

отримала широкі знання у галузі міжнародної політики, прав людини, співпраці у галузі розвитку та дипломатії.

З серпня 2018 року по серпень 2019 року я працювала у Швейцарській Раді миру в Цюріху. Там, я була відповідальна за проведення різноманітних заходів, а також допомагала у керуванні проектами. Наприклад, я організувала заходи в рамках міжнародної кампанії "16 днів проти насильства над жінками". Я була також відповідальною за керівництво над проектом "Жінки голосують за мир", фінансованого Комісією ЄС. В рамках цього проекту я координувала історичну реконструкцію жіночого конгресу в 1919 році в готелі Glockenhof в Цюріху, де брали участь понад 170 учасниць з 22 країн.

Жіночий конгрес миру був організований Швейцарською радою миру з Міжнародною жіночою лігою за мир і свободу (WILFP) та організацією "Жінки за мир". Вимоги були обговорені, оновлені та доповнені. На даний момент я перебуваю в Раді директорів Ради Миру і займаюся напрямком «права жінок».

Що мені подобається у Швейцарії і що я б хотіла бачити в Україні - це добробут, громадський транспорт, пунктуальність, простота на вигляд, природа ... Мені все це тут подобається. Існує багато суттєвих відмінностей між Україною та Швейцарією, особисто українцями та швейцарцями. Мені подобається, що у Швейцарії будинки не огорожені, хоча українські будинки не такі багаті, як у Швейцарії. Думаю, набагато приємніше, коли все побудовано в одному стилі. До того ж, я прихильниця думки, що магазини повинні бути в неділю зачинені, як у Швейцарії. Щоб кожен міг проводити час разом із друзями, залишатися вдома чи на природі, і звичайно, щоб працівники мали можливість відпочити.

Я вперше познайомилася з NeSTU на концерті хору «Кантус» у місті Земпах. Там була дуже приємна атмосфера, і я почувалася дуже комфортно, слухаючи мелодійну українську мову у Швейцарії. Але особисто познайомилась із членами мережі на концерті групи "Гудаки" в Штансі.

Відтоді я стежу за діяльністю NeSTU, я з радістю розповідаю про поїздки в Україну та соціальні проекти, як "Парасолька".

Проводити інтерв'ю було дуже пізнавально, але були і певні виклики.

Мені не вистачає української мови у повсякденному житті у Швейцарії, тому робота над інтерв'ю викликала у мене тугу за домом. По-перше, тому що це моя рідна мова, а, по-друге, тому, що німецька мова часто не має правильних ідіом, щоб виразити свої почуття. Це було нелегко під час перекладу інтерв'ю.

Мене вразило те, що швейцарці та українці і думають по-різному. Тому існують і різні вирази, яких не існує в українській мові, і навпаки. Я звикла до цього зараз, але на початку свого перебування у Швейцарії, наприклад, мені було важко правильно вживати слово "komisch". Українською мовою воно означає "смішний", німецькою "дивний" ...

Я вдячна NeSTU за те, що мала нагоду з'ясувати, як швейцарці бачать Закарпаття та Україну. Я могла сама формулювати запитання та проводити об'єктивні інтерв'ю. Я цілком погоджуюся з тим, що швейцарці говорили про менталітет, цінності та загальний рівень задоволення українців. Особливістю українського характеру я б назвала гостинність. Швейцарці завжди дивуються, коли я, йдучи в гості, дуже хочу взяти з собою щось маленьке (пиріг, подарунок). Так заведено у нас в Україні, хоча, як правило, ми самі не так багато і маємо. Характеристика швейцарської ментальності

- це пунктуальність, якої нам не вистачає в Україні.
Особисто я дуже ціную цю рису.

Я також притримуюсь думки, як і багато інших людей, яких я знаю, що Швейцарія та Україна знаходяться на різних етапах свого соціального розвитку (як і багато інших країн в порівнянні із Швейцарією). Я впевнена, що обміни допомагають реалізувати ідеї та мотивувати людей будувати краще суспільство.

Сподіваюся, Вам сподобається!

Ваша,
Діана

“WIR MUSSTEN
LERNEN,
DASS IN DER
UKRAINE NICHT
IMMER ALLES NACH
SCHWEIZER
TIMING UND
STANDARD LÄUFT.”

Annemarie Steiner *1955, lebt in Sempach. Die ehemalige Pflegefachfrau war Geschäftsführerin von NeSTU und Initiatorin des Tochtervereins Parasolka. Sie hat die Konzerttourneen von Cantus in der Schweiz und die Singwochen in Uzhhorod koordiniert.

Diana: Welche Aufgaben als NeSTU Geschäftsführerin (2005-2010) waren für Sie am einfachsten zu erledigen und welche waren herausfordernd?

Annemarie: Am einfachsten war die Aktualisierung

der Adresslisten. Die Adressen mussten nach Projekten wie "Cantus", "Hudaki", "Longo mai" und "Parasolka" geordnet werden.

Schwieriger war die Verständigung mit unseren Partnern in Transkarpatien, da die Kontakte vorwiegend über eine einzelne Person, durch ein Nadelöhr liefen. Wir mussten lernen, dass nicht immer alles nach Schweizer Timing und Standard läuft.

Ebenfalls schwierig war das Projekt Parasolka, das anfänglich viel Platz und Zeit beanspruchte. Es wurde später als eigener Verein weitergeführt.

Diana: Es gibt viele Gründe Transkarpatien zu bereisen: singend, wandernd, kochend. Wie ist Ihr Interesse an der Ukraine entstanden? Was ist Ihnen auf Ihrer ersten Reise aufgefallen?

Annemarie: In einem Zeitungsaufruf erfuhr ich von einem Gesangsworkshop mit Musik aus der orthodoxen Liturgie in Melchtal. Das war mein erster Kontakt mit dem Kammerchor Cantus, und ich war fasziniert von dieser mystischen Musik. Im Jahr darauf erhielt ich eine Einladung nach Transkarpatien zur ersten Singwoche mit Cantus. Dabei lernte ich viele wunderbare Menschen kennen, die hügelige Region Transkarpatien, das Essen, das Trinken, die stillen, sternenklaren Nächte. Auch eine erste Begegnung mit dem Waisenhaus Vilshany war dabei. Damals wusste ich nicht einmal, wo Transkarpatien liegt!

Der kulturelle und soziale Unterschied zur Schweiz ist gross. Die Einfachheit des Lebens faszinierte mich von Anbeginn. Was man zum Leben braucht ist vorhanden. Kein Luxus, kein Stress, keine Hektik, aber umso mehr Anteilnahme am Schicksal anderer Menschen. Geprägt durch die orthodoxe Religion sind viele Menschen gläubig, vor allem auf dem Land. Die wirtschaftliche Situation vor allem der Stadtbewohner ohne eigenen Garten gab mir zu denken. Und trotzdem erlebte ich eine unglaubliche Gastfreundschaft! Mit einheimischen Produkten werden herrliche Speisen zubereitet.

Die verwandtschaftlichen Bande sind wichtiger als bei uns. Was mir auch auffiel: Ohne Auto kommt man als Tourist nirgendwo hin. In späteren Jahren, als es auch mit der sprachlichen Verständigung klappte, habe ich dann die Marschrutkas (Sammeltaxis) entdeckt und konnte mich so von A nach B bewegen. Aufgefallen ist mir auch die Überzahl der Frauen, deren Männer auf Arbeit in den benachbarten Ländern sind.

Diana: Wegen Corona ist es momentan schwierig zu reisen und zu singen. Hoffen Sie, dass die Singwoche in der Ukraine im Mai 2021 stattfindet? Vielleicht virtuell?

Annemarie: Ich kann mir keine virtuelle Version vorstellen. Da würden die persönlichen Kontakte fehlen. Die machen die Reisen mit NeSTU aus.

Diana: Ist die ukrainische Mentalität ganz anders als die Schweizerische? Wie erklären Sie diese Unterschiede?

Annemarie: Die Meilensteine der schweizerischen Mentalität sind Sicherheit, Pünktlichkeit, Komfort. In der Ukraine sind die Möglichkeiten oft durch knappe finanzielle Mittel bestimmt. Der Schwerpunkt liegt bei Familie und Freunden, Gastfreundschaft, Genügsamkeit. Die Menschen dort möchten keine zusätzlichen Belastungen haben.

Die Schweiz ist 700 Jahre alt, die Ukraine als ehemaliger Sowjetstaat grad mal 30 Jahre unabhängig. Es fehlt an Investitionen, die Menschen müssen im Ausland ihren Lebensunterhalt verdienen. Korruption ist immer noch ein grosses Thema.

Diana: Ist es schwierig so zu arbeiten, wenn es tausend Kilometer dazwischen gibt?

Annemarie: Die gegenseitigen Besuche ermöglichen immer wieder Zusammenkünfte, und die elektronischen Medien sind heute besser. Ein Vorteil ist auch, dass Lesja Levko, die langjährige deutschsprachige

Geschäftsstellenleiterin von NeSTU in der Ukraine, eng mit den sozialen Projekten von CAMZ und mit Cantus verbunden ist.

Diana: Was würden Sie im Netzwerk verändern, wenn es etwas zu ändern gibt?

Annemarie: Das Netzwerk funktioniert sehr gut momentan. So wie jetzt die Infos laufen mit den elektronischen Novynys (Rundbriefe) finde ich das optimal. NeSTU könnte noch vermehrt in Zusammenarbeit mit CAMZ bedürftige Projekte unterstützen und für diese ein punktuell Fundraising betreiben.

“НАМ ТАКОЖ ДОВЕЛОСЯ ЗІШТОВХНУТИСЯ ІЗ ФАКТОМ, ЩО В УКРАЇНІ НЕ ЗАВЖДИ ВСЕ ПРАЦЮЄ ЗА ШВЕЙЦАРСЬКИМ ЧАСОМ ТА СТАНДАРТОМ.”

Annemarie Штайнер *1955, живе в місті Земпах. Колишня медсестра була керівницею секретаріату НеСТУ та ініціаторкою створення дочірньої організації “Парасолька”. Організувала концертні гастролі хору „КАНТУС” у Швейцарії та координувала співочі майстер-класи в Ужгороді.

Діана: Які завдання на посаді керівниці секретаріату НеСТУ (2005–2010 рр.) Вам було найлегше виконати, і які Ви б назвали складними?

Annemarie: Найпростіше було оновити списки адрес. Через різні проекти, такі як “Кантус”, “Гудаки”, “Лонго Маї” та “Парасолька”, адреси довелося сортувати за категоріями. Складнішим було спілкування з нашими

партнерами на Закарпатті, оскільки контакти здебільшого проходили через одну людину. Також нам довелося зіштовхнутися із фактом, що не завжди все працює за швейцарським часом та стандартами.

На початку свого розвитку багато часу та енергії НеСТУ зайняв проєкт “Парасолька”. Згодом для його реалізації було створено окреме об’єднання, яке так і назвали, «Парасолька».

Діана: Є багато причин для поїздки в Закарпаття: співи, піші прогулянки, кулінарія. Як Ви зацікавилися Україною? Що привернуло Вашу увагу після першої поїздки в Україну?

Annemarie: Я дізналась з газети про одноденний майстер-клас хорового співу з православною літургією в Мельхталі. Це був мій перший контакт з хором «Кантус», і я була захоплена цією містичною музикою. Наступного року я отримала запрошення на Закарпаття на перший майстер-класу хору. Я познайомилась з багатьма чудовими людьми, гірським Закарпатським краєм, їжею, напоями, тихими зоряними ночами.

Також був перший візит у Вільшанський дитячий будинок. Незабаром я відчула, що моє серце належить цим дітям. Тоді я навіть не знала, де знаходиться Закарпаття!

Культурні та соціальні відмінності від Швейцарії дуже помітні. Простота життя заворожувала мене з самого початку. Тут у людей є те, що потрібно для життя. Ні розкоші, ні стресу, ні метушливого поспіху, але багато симпатії до чужої долі. Під впливом православ’я, багато людей, особливо в сільській місцевості, дуже релігійні. Економічна ситуація, особливо жителів містечок без власного городу, змусила мене задуматися. І все ж я відчула неймовірну гостинність! Смачні страви готуються з

виключно з місцевих продуктів.

Тут сімейні зв’язки важливіші ніж у нас. Що мене також вразило: як турист без машини ти нікуди не потрапиш. Пізніше, коли я трохи вивчила мову, я відкрила для себе маршрутку. Так стало значно легше пересуватись регіоном. Я також помітила, що чоловіки більшості жінок працюють в сусідніх країнах.

Діана: Зараз дуже важко подорожувати та співати через коронавірус. Ви сподіваєтесь, що майстер-клас в Україні у травні 2021 року відбудеться? Можливо віртуально?

Annemarie: Я не можу уявити віртуальну версію. Адже саме особисті контакти роблять подорожі з НеСТУ такими особливими, а вони будуть відсутні.

Діана: Чи значно відрізняється ментальність українців від швейцарської? Як ви пояснюєте ці відмінності?

Annemarie: Основними рисами швейцарського менталітету є безпека, пунктуальність, комфорт. В українців все часто зумовлено фінансовими можливостями. Основна увага приділяється родині та друзям, гостинності, ощадливості. Люди там, як правило, не хочуть мати додаткових зобов’язань.

Швейцарії 700 років, а Україна, колишня радянська республіка, всього тільки 30 років як незалежна. Не вистачає економічних інвестицій, і люди змушені заробляти на життя за кордоном. Корупція все ще залишається проблемою.

Діана: Чи складно працювати на відстані більше ніж тисяча кілометрів?

Annemarie: Численні взаємні візити забезпечують можливості для зустрічей і за допомогою техніки все можна організувати. Сьогодні електронні можливості краще розвинені. Перевага

полягає також у тому, що Леся Левко, багаторічна німецькомовна керівниця секретаріату NeSTU в Україні, тісно пов'язана з соціальними проектами КМДЗ та «Кантус».

Діана: Що б ви змінили в мережі, якщо є що змінити?

Аннемарі: На даний момент мережа працює дуже добре. Вважаю, що функцію інформування членів асоціації прекрасно виконують регулярні електронні «Новини від НеСТУ». Можливо, НеСТУ варто більше підтримувати проекти БО КМДЗ і проводити для них спеціальний збір коштів.

DOCU МАНДРУЄ
DAYS КРАЇНОЮ
UA

“NICHTREGIERUNGS-
ORGANISATIONEN
REAGIEREN
SCHNELLER ALS
DIE BEHÖRDEN,
DA IHNEN KEINE
BÜROKRATIE IM
WEG STEHT.”

Nataliya Kabatsiy *1979 lebt in Uzhhorod. Sie ist Direktorin unserer ukrainischen Partnerorganisation CAMZ (Comité d'Aide Médicale Zakarpattya), Gründungsmitglied von NeSTU und aktuell im Vorstand.

Diana: Wie sind Sie persönlich zur Arbeit mit CAMZ gekommen? Welche Hauptaufgaben betreuten Sie am Anfang und an welchen Projekten arbeiten Sie gerade?

Nataliya: Ich habe als Studentin der Fakultät für Romanistik und germanische Philologie meine huma-

nitäre Arbeit angefangen. Menschen aus dem Comité d'Aide Médicale Frankreich kamen auf der Suche nach einer Übersetzerin an unsere Universität. Ich stimmte gerne zu. Mit der Zeit wurde ich nicht nur Übersetzerin, sondern habe voll mitgearbeitet. Man sagte uns, dass die humanitäre Arbeit früher oder später beendet wird. Wir wollten diese aber in der Ukraine dauerhaft weiterentwickeln. Deshalb gründeten wir im Jahr 2000 unsere eigene Wohltätigkeitsorganisation CAMZ Comité d'Aide Médicale Zakarpattya.

Diana: Welche Aufgaben nimmt CAMZ momentan wahr?

Nataliya: Eine davon ist die Arbeit im Waisenhaus in Vilshany. Wir reorganisieren das Haus zu einer Institution, die soziale Dienstleistungen für Kinder und Erwachsene mit Einschränkungen bietet. Weiter dokumentieren wir die Probleme von Geflüchteten, Migrantinnen und Asylsuchenden, die in der Ukraine auf der Durchreise sind. Unsere Anwältin arbeitet an Präzedenzfällen. Wir sind stolz auf einen Fall, den wir bis zum obersten Gerichtshof gebracht haben: Zwei staatenlose Menschen brachten in der Ukraine eine Tochter zur Welt, die somit von Geburt an als Ukrainerin gilt. Der Staat weigerte sich jedoch, Kinderbetreuungsleistungen zu erbringen. Unsere Kollegin hat jedoch bewiesen, dass dem Kind diese Zahlungen zustehen.

Wir befassen uns auch mit dem neuen Flüchtlingsgesetz. Wir engagieren uns dafür, dass Bestimmungen, die gegen internationale Verträge verstossen, nicht in das Gesetz aufgenommen werden. Derzeit bereiten wir Briefe an unsere ausländischen Partner vor, um vom ukrainischen Parlament und der Präsidentschaft die entsprechenden Änderungen zu fordern.

Diana: Wie hat sich die Situation mit Corona im Jahr 2020 auf Ihre Arbeit ausgewirkt?

Nataliya: Es war klar, dass wir medizinische Institu-

tionen unterstützen möchten. Daher haben wir NeSTU um Hilfe gebeten. Wir haben viel Zeit damit verbracht, Krankenhäusern zu helfen, wo es am Schutz für Ärzte und Patienten mangelte. Nichtregierungsorganisationen reagieren schneller als die Behörden, da ihnen keine Bürokratie im Weg steht. Wir sind dankbar, dass uns unsere internationalen Partner, einschließlich NeSTU, zuverlässig unterstützen.

Diana: Noch vor der Gründung des Netzwerks haben Sie einen Kreis von Menschen aus der Schweiz ins Waisenhaus von Vilshany begleitet. Waren das Ihre persönlichen Bekannten oder waren es Personen eines Projektes?

Nataliya: Die Leute, die das Netzwerk aufgebaut haben, kannte ich bereits vorher. Sie organisierten Workshops mit dem Kammerchor Cantus. Eine Gruppe von Schweizer Sänger*innen kam zu uns und wir erzählten ihnen nicht nur über bestimmte Touristenattraktionen, sondern auch von den Problemen hier. Wir zeigten ihnen das Waisenhaus in Vilshany, und so wurde die Zusammenarbeit mit uns geboren.

Diana: Mehr als tausend Kilometer sind zwischen der Schweiz und der Ukraine ... Arbeiten Sie zusammen an Projekten oder getrennt?

Nataliya: Mit NeSTU haben wir regelmäßige Treffen und kommunizieren sehr oft. Insofern ist NeSTU wohl eine atypische Organisation. Ich bin Mitglied des NeSTU Vorstands in der Ukraine. Wir diskutieren verschiedene Ideen, berichten über Anfragen, definieren neue Projekte, tauschen Kontakte aus.

Diana: Welches Projekt ist für Sie das bedeutendste während Ihrer Jahre im NeSTU Vorstand?

Nataliya: Für mich ist dies der Tochterverein Parasolka (Regenschirm), mit dem gleichnamigen Wohnheim in Tyachiv. Dieses Projekt ist ein gutes Beispiel

dafür, wie durch persönliche Kontakte ein solches "Wunder" in Transkarpatien geboren werden kann. Es ist ein Vorbild für andere Gebiete in der Ukraine. Man erlebt, wie Menschen mit Einschränkungen leben und wie sie sich integrieren.

Ein weiteres, großartiges Projekt sind die Kontakte zwischen der Schweiz und der Ukraine - ein Verdienst des Kammerchors Cantus. Diese haben viele Menschen ermutigt, Transkarpatien, die Ukraine zu besuchen, und sie kommen mehr als einmal. Das Netzwerk ist eben kein Reisebüro, sondern bewirkt enge, persönliche Verbindungen zwischen Menschen.

Diana: Wie sehen Sie die Zukunft von NeSTU? Haben Sie irgendwelche Ideen für neue Aufgaben oder Veränderungen?

Nataliya: Ich möchte nicht, dass die Aktivitäten dieser unbürokratischen Organisation zu professionell werden. Es geht nicht darum, Mittel zu sammeln, sondern wir wollen weiterhin Projekte unterstützen, Möglichkeiten bieten und helfen, bestimmte Träume zu verwirklichen und Partner zu finden.

“НЕУРЯДОВИЙ СЕКТОР РЕАГУЄ ШВИДШЕ, НІЖ УРЯД, АДЖЕ В НЬОМУ ВІДСУТНЯ БЮРОКРАТІЯ.”

Наталія Кабацій *1979 живе в Ужгороді. Директорка нашої партнерської організації БО “КМДЗ” (Комітет медичної допомоги в Закарпатті), засновниця NeSTU і зараз член її ради.

Діана: Як Ви особисто прийшли до роботи в Комітеті медичної допомоги? Які Ваші основні завдання були спочатку і над якими проєктами працюєте зараз?

Наталія: Свою роботу в гуманітарному секторі я почала будучи студенткою факультету романо-германської філології. До нас до університету прийшли люди з Комітету медичної

допомоги Франції в пошуках перекладачів. Я з радістю погодилась. З часом я стала не лише перекладачкою, а й співробітницею. Міжнародні гуманітарні місії рано чи пізно закінчують свою діяльність, а ми хотіли і далі її розвивати. Саме тому в 2000 році у нас виникла ідея створити свою благодійну організацію – Комітет медичної допомоги в Закарпатті.

Діана: Які основні напрямки роботи Комітету зараз?

Наталія: Один із них це робота в Вільшанському дитячому будинку-інтернаті. Зараз ми реорганізуємо його на заклад з надання соціальних послуг дітям і особам із інвалідністю. Ми слідкуємо також за питаннями біженців, мігрантів і шукачів притулку, які проходять Україну транзитом. Наша колега-юристка працює над прецедентними справами. Наша гордість - це справа, яка дійшла до Верховного Суду. Ситуація була наступна: у двох осіб без громадянства народилась донька в Україні, яка за народженням вважається українкою. Але держава відмовилась надавати виплати по догляду за дитиною. Наша колега довела, що ці виплати належать дитині.

Ми також працюємо над новим законом про біженців. Ми робимо все можливе для того, щоб деякі моменти, які суперечать міжнародним договорам, не ввійшли в закон. Ми наразі готуємо листи до наших іноземних партнерів, щоб вони теж звертались до українського парламенту чи Президента із пропозицією внесення змін.

Діана: Як вплинула ситуація із коронавірусом у 2020 на роботу Комітету?

Наталія: Ми усвідомлювали, що потрібно допомагати медичним закладам. Тому ми звернулись за допомогою до НеСТУ. Ми певний час

займалися допомогою лікарням, коли не вистачало засобів захисту для лікарів і пацієнтів. Неурядовий сектор реагує швидше, ніж уряд, адже в ньому відсутня бюрократія. І ми вдячні, що є стала підтримка наших міжнародних партнерів, і в тому числі НеСТУ.

Діана: Уже до заснування Мережі Швейцарія – Закарпаття / Україна у 2001 році зібралось коло людей із Швейцарії, яке Ви згодом познайомили з ситуацією у Вільшанському дитячому будинку-інтернаті. Чи були вони Вашими особистими знайомими, чи працювали Ви до того над якимось проєктом?

Наталія: Люди, які створили мережу, були моїми давніми знайомими. Вони організували майстер-класи камерного хору “Кантус”. До нас приїхала група співаків із Швейцарії, їм ми розказали не тільки про певні туристичні принади, а також про проблеми в регіоні. Ми показали їм Вільшанський дитячий будинок-інтернат. Це був початок великого проєкту.

Діана: Між Швейцарією і Україною більше тисячі кілометрів... Як Ви працюєте над проєктами: разом чи окремо?

Наталія: Ми регулярно проводимо спільні засідання, обмінюємось інформацією електронкою, комунікуємо через інші сучасні засоби зв'язку. НеСТУ є нетиповою організацією. Я є членом президії в Україні. Ми обговорюємо різні ідеї і повідомляємо про нові запити, визначаємо проєкти, обмінюємось контактами.

Діана: Яка подія за роки роботи в президії НеСТУ була для Вас найвизначнішою?

Наталія: Для мене це проєкт “Парасолька”, з однойменним центром у Тячеві. Цей проєкт є гарним прикладом, як через особисті контакти на

Laborbox als COVID-Nothilfe | Бокс біологічної безпеки для боротьби з COVID

території Закарпаття змогло народитись таке “чудо”. Він і є взірцем для реформування закладів у всій Україні. Люди можуть побачити, як живуть особи із інвалідністю, як проходить їхня інтеграція. Іншим чудовим проєктом є контакти між Швейцарією і Україною завдяки діяльності хору “КАНТУС”. Їх майстер-класи спонукали багатьох людей приїхати на Закарпаття і побачити Україну. Багато з них приїжджають не один раз. Це доводить, що наша мережа - це не туристична агенція, вона налагоджує тісні особисті зв'язки між людьми.

Діана: Яким Ви бачите майбутнє Мережі Швейцарія – Закарпаття? Чи маєте певні побажання? Нові напрямки роботи чи зміни?

Наталія: Мені не дуже хотілося б, щоб діяльність такої небюрократизованої організації стала занадто професійною. Ми не збираємо кошти, ми підтримуємо проєкти, даємо можливості для реалізації певних мрій та пошуку партнерів.

“ES GIBT
DAS GLÜCK VON
INNEN DORT IN
TRANSKARPATIEN,
NICHT VON
AUSSEN.”

Urs Martin *1952 lebt in Frenkendorf. Der ehemalige Gymnasiallehrer am Gymnasium Muttenz hat sich mit Schulklassen und Lehrpersonen für das Jugendgästehaus SargoRigo in Nyzhnie Selyshche engagiert.

Diana: Wie haben Sie NeSTU kennengelernt und woher kommt Ihr Interesse an der Ukraine?

Urs: Vorher, muss ich ehrlich sagen, hatte ich kein spezielles Interesse. Es war ein bisschen zufällig für mich.

Meine Tochter hat an der Schule einfach Russisch gelernt. Im 2005 hat sie für meine Frau und mich mit NeSTU eine Reise in die Ukraine organisiert. Im Karpatendorf Nyzhnie Selyshche hat uns Jürgen Kräftner empfangen und während 10 Tagen die Landschaft und das Dorf gezeigt. Wir haben Wanderungen in den Karpaten unternommen. Ich war auch viel als Spaziergänger unterwegs um zu sehen, wie die Leute leben. Was dort auf der Strasse geschieht, das hat mich sehr berührt.

Damals war ich in der Schulleitung im Gymnasium Muttenz, und ich wollte dort ein soziales Projekt durchführen. Ich dachte daran, Begegnungen zu organisieren, die im normalen Schulrahmen nicht möglich sind.

Diana: Sie haben sich für das Jugendgästehaus engagiert, das jetzt eine Herberge für 24 Personen in neun Zimmern ist. Seit 2017 empfängt SargoRigo (Pirol), wie das Gästehaus nun heisst, Gruppen aus der Ukraine und aus dem Ausland, im Sommer wie im Winter. Welche Aufgaben haben Sie in diesem Projekt erfüllt?

Urs: In Nyzhnie Selyshche habe ich den dortigen Schuldirektor, Sascha Lypchey, kennengelernt. Im Gespräch mit ihm entstand die Idee, das ehemalige, seit 20 Jahren leerstehende Schulhaus in eine Jugendherberge umzubauen. Damals gab es im Ort schon vielseitige Initiativen und häufig Besuch von auswärts. Gruppen mussten dann jeweils im Kindergarten übernachten. Leider konnte ich nicht vor Ort dabei sein und musste die Realisierung des Projekts ganz Jürgen Kräftner überlassen. Wir haben Geld gesammelt durch Kuchenverkäufe, und wir haben in unserer Schule Benefizessen zugunsten des Projekts organisiert. Einmal haben die Arbeitskolleg*innen auch eine Stunde Lohn gespendet. So konnten wir 32'000 Franken sammeln. Dann haben wir auch vom Swisslos-Fonds Basel-Landschaft 60'000 Franken erhalten. Wir konnten mit diesem Projekt den Schüler*innen in der Schweiz zeigen, wo Not in der Welt besteht und wie wir helfen können.

Diana: Hat der Austausch zwischen der Schweiz und der Ukraine stattgefunden?

Urs: Leider hat der Austausch nicht stattgefunden. Wir haben ihn nicht organisiert, weil die Lehrer*innen überzeugt waren, für unsere Schüler*innen sei es sinnvoller, einen Austausch mit Ländern mit dem gleichen Entwicklungsstand durchzuführen. Zwischen der Schweiz und der Ukraine besteht ein grosses Ungleichgewicht. Die finanziellen Möglichkeiten sind nicht gleich für die Jugendlichen in der Schweiz und in der Ukraine. Die Dinge, die Schweizer Jugendliche beschäftigen, sind weder finanzielle Not noch Krieg.

Bei meinem Besuch der Schule in Nyzhnie Selyshche war sehr eindrücklich, dass es nicht viel moderne Technik gab wie z.B. Kopierautomat, Projektor. Ich erinnere mich an einen Kleiderständer, wo verschiedene Materialien für den Unterricht aufgehängt wurden.

Beide Gesellschaften stehen an verschiedenen Punkten ihrer Entwicklung. Es war großartig für mich zu sehen, wie die Menschen in diesem Dorf trotz einfacher Umstände positiv bleiben und wie stark ihr Glaube ist, etwas verändern zu können.

Diana: Welche Rolle spielt das Netzwerk momentan? Wie funktioniert der Austausch zwischen den beiden Ländern?

Urs: Zuerst fällt auf, dass es um finanzielle Unterstützung ging. In diesem Sinn hat im Projekt SargoRigo die materielle Seite überwogen, weil wir Geld als Hilfe von einer schweizerischen Schule in die Ukraine geschickt haben. Aber wenn wir uns auf die Werte und Ideen konzentrieren, auf den Gewinn für uns als Menschen, dann sieht die Tätigkeit von NeSTU ganz anders aus. Uns in der Schweiz geht es zu gut, und unser Gewinn ist es zu sehen, wie die Menschen in der Ukraine trotz bescheidenen Mitteln mit Freude und Begeisterung leben. Das ist viel bedeutsamer als die materiellen Dinge,

die wir hier haben... Es gibt das Glück von innen dort in Transkarpatien, nicht von aussen.

Diana: Wie hat Ihnen die Jugendherberge schlussendlich gefallen?

Urs: Ich habe das Haus leider noch nicht gesehen. Wir hatten schon eine Reise geplant, aber wegen Corona konnten wir es nicht anschauen kommen. Aber wir haben erfahren, dass alle sehr zufrieden waren und die Leute sich sehr freuen, dass das Projekt realisiert werden konnte.

Diana: Was wünschen Sie dem Netzwerk für die nächsten fünf Jahre?

Urs: Ich hoffe, dass die Ukraine den Weg für die Lösung von Konflikten selbst findet und dass die Demokratie möglich sein wird. Und natürlich, dass Begegnungen zwischen den Menschen aus der Schweiz und Transkarpatien stattfinden werden.

“НА ЗАКАРПАТТІ ЩАСТЯ ЗНАХОДИТЬСЯ ВСЕРЕДИНІ, А НЕ ПРИХОДИТЬ ЗЗОВНІ.”

Урс Мартін *1952 живе зараз у Френкендорф. Колишній вчитель гімназії працював разом із гімназією над проектом гостинного дому для молоді “Шарго Піро” у Нижньому Селищі.

Діана: Звідки Ви дізналися про NeSTU та звідки походить Ваш інтерес до України?

Урс: Раніше, чесно кажучи, я не особливо цікавився Україною. Для мене це було трохи випадково. Моя донька вчила російську в школі. У 2005 році ми з дружиною поїхали в подорож Україною разом з NeSTU. У карпатському селі Нижнє Селище Юрген Крефтнер прийняв нас і протягом 10 днів показував

краєвиди. Ми вирушили в похід Карпатами. Я також багато ходив простими дорогами, аби побачити, як живуть люди, що відбувається на вулицях, і це мене справді зворушило.

У той час я був керівником середньої школи в Муттенці, і хотів реалізувати там соціальний проєкт. Я хотів організувати зустрічі, які були неможливими в звичайних шкільних умовах.

Діана: Ви почали створювати молодіжний гостинний дім «Шарго Ріго». Зараз це хостел для 24 осіб у дев'яти кімнатах. З 2017 року Шарго-Ріго (“іволга”) приймає групи з України та з-за кордону влітку та взимку. Якими були ваші завдання в цьому проєкті?

Урс: У Нижньому Селищі я познайомився із місцевим директором Сашею Липчеєм. В розмові із ним виникла ідея перетворити старий шкільний будинок, який 20 років пустував, в молодіжний гостинний дім. На той час у селі вже були різноманітні ініціативи та часті візити з-за кордону. Тоді групам довелося ночувати в дитячому садку, але, на жаль, я не міг там бути, і довелося покласти проєкт на плечі Юргена Крефтнера. Ми зібрали гроші завдяки кампаніям з продажу пирогів і організували благодійний вечір для проєкту в нашій школі. Одного разу мої колеги пожертвували свою годинну заробітну платню. Тож ми зібрали близько 32 тисяч франків. Swisslos-Fonds Базелю підтримав нашу заявку і виділив на проєкт ще 60'000 франків. Цим проєктом ми показали учням Швейцарії, як можна помагати там, де допомога потрібна.

Діана: Чи відбувся сам візит учнів із Швейцарії в Україну?

Урс: На жаль, візит так і не відбувся. Ми не організували його, оскільки вчителі були впевнені,

що було більш розумно проводити обмін з країнами з однаковим рівнем економічного розвитку. Між Швейцарією та Україною існують великі відмінності. Те, чим турбуються швейцарці, не стосується ні війни в їх країні, ні фінансових труднощів.

Під час мого візиту в школу у Нижньому Селищі, мене вразило те, що там не було таких вже звичних для нас сучасних технологій, як принтер, проектор ... Я пам'ятаю вішак для одягу, на якому висіли різні таблиці для уроків.

Обидва суспільства просто знаходяться на різних етапах свого розвитку. Мені завжди було приємно бачити, як люди в цьому селі залишаються позитивними, незважаючи на різні обставини, і наскільки сильно вони все ж вірять, що щось можна змінити.

Діана: Яку роль зараз відіграє мережа? Як працює обмін між двома країнами?

Урс: На перший погляд здається, що мова йде про фінансову допомогу. У цьому сенсі в проєкті «Шарго Ріго» матеріальна сторона переважає, так як ми надіслали гроші на допомогу зі швейцарської школи в Україну. Але якщо зосередитися на цінностях та ідеях, або на тому, що отримуєш, як людина, то те, що робить НеСТУ, має зовсім інший вигляд. У Швейцарії все дуже добре, але наша вигода – це побачити, як, незважаючи на своє скромне становище, люди живуть із радістю та ентузіазмом. А це набагато важливіше за матеріальні речі, які маємо ми... На Закарпатті щастя знаходиться всередині, а не приходить ззовні.

Діана: Зрештою, сподобався Вам молодіжний гуртожиток?

Урс: На жаль, я ще не бачив його. Ми саме запланували візит, але через коронавірус усе скасувалось. Ми підтримали проєкт на старті і зараз

Jugendgästehaus "SargoRigo": neues Leben in Nyzhnie Selyshche | Гостинний дім для молоді "Шарго-Ріго": нове життя у Нижньому Селищі

все ще маємо хороші, довірливі відносини. Приємно чути, що на місці усі задоволені реалізацією своєї давньої ідеї.

Діана: Що ви бажаєте Мережі на найближчі 5 років?

Урс: Я сподіваюся, що Україна сама знайде спосіб вирішити конфлікти і залишиться демократичною. І, звичайно, що зустрічі між людьми із Швейцарії та Закарпаття будуть відбуватися і надалі.

“OHNE NESTU
WÄRE ES
SCHWIERIG FÜR
UNS, DAS ENSEMBLE
SO ZU HALTEN,
WIE ES JETZT IST.“

Emil Sokach * 1959 lebt in Uzhhorod. Er ist Gründer und Dirigent des akademischen Kammerchors Cantus. Konzerttourneen in die Schweiz und Singwochen in Uzhhorod sind Schwerpunkte in seiner Arbeit.

Diana: Der Kammerchor Cantus ist zweifellos das Gesicht nicht nur von Uzhhorod, sondern der Ukraine im Allgemeinen. Wie sind Sie zur Zusammenarbeit mit NeSTU gekommen?

Wann fand die erste Auslandsreise statt?

Emil: 1993 luden unsere Freunde vom Sprachzentrum in Uzhhorod einen Chor aus Österreich ein. Bei einem unserer Konzerte 1997 kamen dann zwei Schweizer zum Thema Wald nach Transkarpatien. Sie zeigten sich interessiert, ein solches Konzert in der Schweiz aufzuführen. Zuerst waren wir skeptisch. Eine Tournee in die Schweiz klang für uns wie eine Reise in den Weltraum. 1999 fuhren wir dank der Koordination von Longo mai zum ersten Mal in die Schweiz. Die Konzerte waren ein Erfolg, es folgten weitere Tourneen. Ab der dritten Tournee reiste Jürgen Kräfner mit und half uns bei allen Fragen.

Er schlug vor, eine Meisterklasse für Chorgesang in Uzhhorod zu organisieren, damit Menschen, die in Schweizer Chören singen, auch ukrainische Lieder kennenlernen. Wenig später gründete er seine eigene "Hudaki Village Band". Da übernahm Annemarie Steiner die Organisation der Tourneen und Singwochen - wir nennen sie "unsere Schweizer Mutter".

Später wurde zusammen mit meiner in Zürich lebenden Tochter Krisztina Szakacs, Ursula Stamm, Bettina Breiter und Sigrid Zimmermann ein Projektteam gebildet. Sie teilen alle Verantwortlichkeiten.

Diana: Wofür danken Sie NeSTU?

Emil: Ohne NeSTU wäre es schwierig für uns, das Ensemble so zu halten, wie es jetzt ist. Die Organisation und Finanzierung unserer Reisen durch NeSTU ist für unseren Chor von 22 Sänger*innen sehr wichtig. Ich danke NeSTU aber auch für seine sozialen Initiativen. Da ist das Parasolka Projekt, das mich immer noch beeindruckt.

Einmal war eine Delegation aus der Schweiz bei uns in Transkarpatien. Nataliya Kabatsiy schlug vor, uns in Vilshany zu zeigen, wie Kinder mit Einschränkungen in einem Waisenhaus in der Ukraine "existieren" (nicht leben). Es war deprimierend und beängstigend. Annemarie Steiner äußerte den Wunsch, den Kindern

zu helfen. Sie war selbst Krankenschwester und hat als Freiwillige humanitäre Hilfe aus der Schweiz gebracht. Seitdem hat sich dort viel verändert.

Diana: Die Schweizer Tournee "Der versiegelte Engel" wurde auf 2021 verschoben. So wie ich es verstehe, musste man in der Ukraine wegen des Coronavirus auch viele Konzerte absagen. Wie waren Sie als Kulturarbeiter persönlich und beruflich betroffen?

Emil: Im 2020 ist nichts passiert. Während des Lockdowns arbeiteten wir online zu Hause. Es gab keine Konzerte, erst ab Juni durften wir wieder proben. Da haben wir "Picknick mit Cantus" organisiert - eine neue Form von Konzert. Ein befreundeter Architekt hatte in seinem Garten mit Live-Vorlesungen über Architektur begonnen. Natürlich mit einer begrenzten Anzahl von Menschen und mit Online-Übertragung. Damals begann ich zu überlegen, dass es auch möglich wäre, Cantus-Konzerte im Freien zu geben.

Ich dachte über Orte nach, die von historischem und künstlerischem Interesse sind. Wir organisierten zwei grosse Busse: einen für den Chor (20 Personen), den anderen für die Gäste (20-30 Personen).

Der erste von fünf Orten war eine reformierte Kirche aus dem 14. Jahrhundert an der ungarischen Grenze, im Dorf Palad-Komarivtsi. Wir haben auch Fachleute eingeladen, die über diese kulturellen Stätten sprachen. Im Gegensatz zu typischen Führern, die Legenden erzählen, erwähnten sie historische Fakten. Das Konzert von Cantus dauerte 20 Minuten, am Ende wurden wir mit Kaffee verwöhnt. Ganz am Schluss der Tour verköstigten wir uns mit selbst zubereitetem Bograch (transkarpatisches Gulasch). Das Picknick hatte eine außergewöhnliche Resonanz. Nach sechs Monaten Lockdown konnten wir zumindest an der frischen Luft singen.

Diana: Was wünschen Sie NeSTU zum 20-jährigen Jubiläum?

Emil: NeSTU leistet eine unschätzbare Arbeit. Die Schweizer*innen haben andere Visionen. Wir konnten zu keinem anderen Land so enge Beziehungen aufbauen. Wir haben viel von ihnen gelernt, wundervolle Freunde gefunden. So haben wir die Möglichkeit und den Anreiz zu arbeiten.

Möge NeSTU lang leben! Möge NeSTU gedeihen! An Inspiration und Energie mangelt es nicht! Wir schätzen alles, was sie für uns und die Ukraine tun!

“ЯКБИ НЕ НЕСТУ, НАМ БУЛО БИ ВАЖКО ЗБЕРЕГТИ КОЛЕКТИВ, ТАКИМ, ЯКИМ ВІН Є ЗАРАЗ.”

Еміл Сокач *1959 живе в Ужгороді. Диригент і засновник академічного камерного хору "Кантус". Концертні турне в Швейцарії і майстер-класи в Ужгороді є фокусами його роботи.

Діана: Колектив "Кантусу" є безсумнівним обличчям не тільки Ужгорода, але й України загалом. Як Ви прийшли до співпраці із НеСТУ? Коли відбулось перше турне за кордоном?

Еміл: У 1993 році наші друзі із Лінгвістичного центру в Ужгороді запросили хор із Австрії. На одному нашому концерті в 1997 році було двос швейцарців, які приїхали на Закарпаття працювати

за темою лісів. Вони запропонували нам показати такий концерт у Швейцарії. Ми спочатку поставились скептично до цього, в той час це звучало для нас, як полетіти в космос.

В 1999 ми вперше потрапили у Швейцарію, подорож координували представники європейського кооперативу "Лонго Маї". Концерти мали успіх і турне стали регулярними. Після третього турне з його організацію нам почав допомагати Юрген Крефтнер.

Він і запропонував організувати майстер-клас хорového співу в Ужгороді, щоб люди, які співають у швейцарських хорах, навчилися співати і українських пісень. Трохи пізніше він заснував свій гурт "Гудакі Village Band" а нам з організацією турне і майстер-класів почала допомагати Аннемарі Штайнер. Ми називаємо її "нашою швейцарською мамою".

Опісля створилась проектна група разом із моєю донькою Христіною Сокач, яка проживає в Цюриху, Урсулою Штамм, Беттіною Брайтер і Зігрід Ціммерманн. Вони і розподіляють всі обов'язки.

Діана: Чим завдячуєте Ви НеСТУ?

Еміл: Якби не НеСТУ, нам було би важко зберегти колектив, таким, яким він є зараз. Для хору із 22 осіб дуже важливо знайти фінансування подорожей. Але я, як громадянин, дякую НеСТУ також і за соціальні ініціативи. Це проєкт "Парасолька", який вражає мене і досі.

Одного разу гості із Швейцарії, подорожуючи в рамках нашого майстер-класу Закарпаттям, відвідали Вільшанський дитячий будинок-інтернат. Наталія Кабацій запропонувала показати, яке швидше існування, а не життя у дітей із інвалідністю в цьому закладі, як і в схожих закладах України. Все було дуже депресивно і страшно. Після цього візиту одна з гостей, Аннемарі Штайнер, вирішила приїхати

в цей заклад ще раз і допомогти дітям. Вона сама медсестра і, як волонтер, привезла тоді першу гуманітарну допомогу із Швейцарії. З того часу все дуже змінилося.

Діана: Концертне турне хору «Запечатленный ангел» Щедрина у Швейцарії було перенесено на 2021 рік. Як я розумію, в Україні Вам потрібно було теж відмінити багато концертів і турне у зв'язку із коронавірусом. Як на Вас, працівника культури, особисто і професійно вплинули локдаун і відсутність концертів?

Еміл: В 2020 майже нічого не відбулося. Навесні під час локдауну ми працювали трохи в онлайні. Лише з 1 червня нам дозволили вийти на роботу. І тоді ми організували "Пікнік із Кантусом". Це нова для нас форма концертів. Один знайомий архітектор започаткував живі лекції із архітектури у себе в саду. Звичайно, із обмеженим колом людей і з трансляцією онлайн. Саме тоді я почав думати, що можна також концерти "Кантусу" зробити на відкритому просторі.

Я почав думати над локаціями, які представляють історичний і мистецький інтерес. Ми організували два великих автобуси: один із хором (20 людей), інший із глядачами (20-30 людей). Перша локація була старовинна реформатська церква 14 століття на угорському кордоні у селі Паладь-Комарівці. Ми запросили також екскурсоводів, які теж розповідали про ці визначні пам'ятки культури. На відміну від типових гідів, які розповідають легенди, вони розказали про правдиві історичні факти. Концерт тривав 20 хвилин, наприкінці якого нас пригостили кавою. Наприкінці пікніку ми смакували бограчем, який самі приготували. Пікнік мав надзвичайний резонанс. Після пів року локдауну ми могли нарешті співати, хоча б на свіжому повітрі.

"Parasolka" heisst auch Beitragen zur Selbstversorgung | "Парасолька" означає також сприяти самостійності

Діана: Чого Ви би побажали НеСТУ до 20-річного ювілею?

Еміл: Це неоціненна робота, яку робить НеСТУ і її члени. Швейцарці - інші люди із іншим баченням. Нам не вдалось налагодити такі тісні зв'язки із іншими країнами. Ми багато чого навчились від них, отримали чудових друзів. Ми маємо можливість і стимул для роботи.

Хай живе НеСТУ! Хай процвітає НеСТУ! Нехай не бракне натхнення і енергії! Ми цінуємо все, що ви робите для нас, для України!

“ICH HABE
GROSSEN RESPEKT
VOR DEN POST-
SOWJETISCHEN
FRAUEN.”

Cécile Druey *1973 lebt in Basel. Sie arbeitet als wissenschaftliche Mitarbeiterin für osteuropäische Geschichte an der Universität Bern und ist Gründungsmitglied und erste Geschäftsführerin von NeSTU.

Diana: Wie sind Sie auf die Ukraine und NeSTU aufmerksam geworden? Vor welchen Herausforderungen standen Sie als erste Geschäftsführerin des Netzwerks?

Cécile: Ich war von Anfang an dabei. Meine

Freund*innen bei Longo maï fragten mich, ob ich die Geschäftsführung von NeSTU übernehmen könnte, weil ich Russisch spreche und ein Austauschjahr in Kazan absolviert habe. Die Anfrage hat mich sehr angesprochen. Ich war naiv und dachte, die Ukraine und Kazan seien gleich nebenan.

Am Anfang stand der humanitäre Gedanke an erster Stelle, weil es in Transkarpatien ein akutes Problem gab – die Überschwemmung.

Die erste Herausforderung war, dass man die Ukraine gar nicht kannte. Alle postsowjetischen Länder waren damals ein grosses Fragezeichen. Die ersten Mitglieder des Netzwerks waren Menschen, die an kultureller und Entwicklungszusammenarbeit mit der Ukraine interessiert waren. Gemeinsam haben wir die Ukraine entdeckt.

Diana: Welche Unterschiede und Ähnlichkeiten zwischen diesen zwei Ländern sind Ihnen aufgefallen?

Cécile: In der Ukraine macht man viel selber aus Rohstoffen. In der Schweiz essen wir Fertigspeisen. Die Bauernkultur in der Schweiz und in Transkarpatien ist aber ähnlich. Die Initiative von Kleinbauern und Einzelpersonen sind in der Ukraine sehr spürbar – im Vergleich etwa zu Russland. Andererseits ist die Bürokratie und Zentralisierung hinderlich. Die politische Situation ist bei uns anders. Zuerst kommt die Gemeinde, dann der Kanton... In der Ukraine ist es andersrum. Die Gemeinden kommen leider immer am Schluss.

Diana: Es gibt momentan in der Ukraine viele Dezentralisierungsreformen. Wie schätzen Sie diese ein?

Cécile: Ich kann diese Frage mit einer Anekdote beantworten. Vor einiger Zeit waren an einer Konferenz zum Thema Dezentralisierung in der Ukraine die neuen Verantwortlichen für Dezentralisierung aller Ebenen dabei. Ich habe eine Frage an jemanden aus der unteren Ebene gerichtet: "Wie fühlen Sie sich auf der Gemeinde-

ebene?". Da hat der Minister aus Kyiv selber geantwortet! Das wichtigste an der Dezentralisierung ist ihr geschichtliches Wachstum. Sie kommt nicht als Befehl von oben. Sie muss von unten her entstehen. Genau so arbeitet NeSTU.

Diana: Als Ukrainerin mache ich mir viele Gedanken über den Donbas, den Separatismus dort und Russlands Einfluss. Gleichzeitig denke ich über einen möglichen Separatismus in Transkarpatien nach, dort unter ungarischem Einfluss...Wie kann eine separatistische Bewegung verhindert werden?

Cécile: Ich habe viel zu den separatistischen Konflikten im postsowjetischen Raum geschrieben, in letzter Zeit vor allem zum Kaukasus. Aus diesen Erfahrungen weiss ich, dass gewaltfreie Wege zur Vermeidung von Separatismus die einzig mögliche Lösung sind. In unserem Fall ist das die durch "Best Practice", oder eine positive Präsenz des ukrainischen Staats geschaffene Motivation, dabei zu bleiben. Auch in den nicht kontrollierten Gebieten fühlen sich die Menschen als Ukrainerinnen und Ukrainer, aber die Ukraine macht es ihnen schwer zurück zu kommen. Die Ukraine muss eine positivere staatliche Präsenz zeigen als Russland. Wenn der Hryvnia attraktiver wird als der Rubel, wenn die gesundheitliche Versorgung in der Ukraine besser wird, dann kommen die Menschen zurück, da bin ich überzeugt.

Diana: Sie arbeiten auch für die Dialogsplattform "Women's Initiative for Peace in Donbass" (WIPD) Welche grossen Unterschiede zwischen den Frauen in der Ukraine und in der Schweiz sind Ihnen während Ihrer Arbeit bei NeSTU aufgefallen?

Cécile: Unsere Idee bei WIPD ist die internationale Vernetzung der Frauen aus Russland, der Ukraine und Westeuropa. Ich habe grossen Respekt vor den postsowjetischen Frauen. Sie haben eine Doppelrolle: Sie sind Mütter und sie sind Breadwinner. Davon können

wir in der Schweiz lernen, besonders auch die Männer. In der Schweiz haben wir die Rollenteilung: Als Frau bin ich entweder zu Hause mit den Kindern oder ich mache Karriere. Aber beides gleichzeitig – unvorstellbar!

Diana: Was möchten Sie dem Netzwerk zum 20-jährigen Jubiläum wünschen? Welche Projekte soll NeSTU in den nächsten Jahren verwirklichen?

Cécile: Schön wäre es, wenn sich das Netzwerk Schweiz-Transkarpatien/Ukraine mehr auch zum letzten Wort, nämlich der "Ukraine" engagieren würde, über

Transkarpatien hinaus zur Ukraine als Ganzes aktiv würde. Es gäbe viele interessante Möglichkeiten des Austausches und der Zusammenarbeit, bei denen NeSTU Erfahrung hat und auch Leute aus anderen Teilen der Ukraine mit einbezogen werden könnten – ein multilateraler Austausch sozusagen! Zum Beispiel ein Heilkräuterworkshop oder ein Theaterprojekt mit Teilnehmer*innen aus der Schweiz, Transkarpatien und dem nicht-kontrollierten Donbas?

“Я ОСОБИСТО ДУЖЕ ПОВАЖАЮ ПОСТРАДЯНСЬКИХ ЖІНОК.”

Сесіль Дрюе *1973 живе в Базелі. Наразі вона наукова працівниця напрямку Східноєвропейської історії в університеті Берна, засновниця і перша керівниця НеСТУ.

Діана: Як Ви вперше дізналися про Україну та НеСТУ? З якими викликами стикалися Ви як перша керівниця мережі?

Сесіль: Я була у НеСТУ з моменту заснування. Мої друзі в "Лонго Маї" запропонували мені взяти на себе керівництво НеСТУ. Я розмовляю російською і у свій час була на обміні в Казані. Мені дуже сподобалась ідея створення цієї мережі. Тоді я була

наївною і думала, що Україна та Казань - зовсім поруч. На початку на першому місці, звичайно, були думки про організацію гуманітарної допомоги, в той час саме гостро стояло питання подолання наслідків та запобігання новим повеням в Закарпатті.

Першим викликом було те, що зовсім не всі знали про Україну. Усі пострадянські країни були великим знаком питання для нас.

Першими членами мережі стали люди, які безпосередньо цікавились культурною співпрацею та співпрацею в розвитку країн. Так ми відкривали Україну разом.

Діана: Які відмінності та подібності між цими двома країнами Ви помітили під час роботи в HeCTY?

Сесіль: В Україні люди багато речей роблять із власної сировини. У Швейцарії ми їмо багато напівфабрикатів. Культура землеробства у Швейцарії та Закарпатті дуже схожа. Ініціатива окремих людей або дрібних фермерів дуже помітна в Україні (в порівнянні з Швейцарією). Але з іншого боку, існує бюрократія і централізація, які дуже заважають. Політична ситуація у нас інша. На першому рівні у нас місцеві органи, а далі уже кантони ... В Україні все навпаки. На жаль, село - це остання інстанція тут.

Діана: Зараз в Україні активно відбувається реформа децентралізації. Як би Ви її оцінили?

Сесіль: Я можу відповісти на це запитання анекдотом. Не так давно в Україні на конференцію з питань децентралізації були запрошені відповідальні за її реалізацію з усіх рівнів. Я поставила запитання представникам нижчого рівня, тобто рівня громад: «Як ви почуваетесь на рівні громади?». Відповідати на це питання відразу почав міністр з Києва!

Найголовніше в децентралізації – її історичне

зростання. Цей процес не можна насадити указом зверху. Він повинен мати імпульси знизу. Саме так працює і HeCTY.

Діана: Як українка, я багато думаю про Донбас, сепаратизм, вплив Росії та водночас про Закарпаття, чи можливий там сепаратизм та угорський вплив ... Що, на Вашу думку, слід робити, щоб уникнути сепаратистського руху на Закарпатті?

Сесіль: Я багато писала про сепаратистські конфлікти в пострадянських країнах, останнім часом на Кавказі. На основі цього досвіду, я вважаю єдиним перспективним методом уникнення сепаратизму - ненасильницький. У нашому випадку - це "найкраща практика" ("Best Practice"), або позитивна присутність мотивації української держави дотримуватись її. У неконтрольованих районах люди теж почуваються українцями і українцями, але Україна ускладнює їх повернення назад. Присутність України повинна бути позитивнішою, ніж присутність Росії. Якщо гривня стане привабливішою за рубль, і якщо в Україні покращиться охорона здоров'я, то люди обов'язково повернуться, в цьому я переконана.

Діана: Ви також працюєте в Діалоговій платформі "Жіноча ініціатива за мир на Донбасі" (ВІПД). Які великі відмінності між жінками в Україні та Швейцарії Ви помітили під час роботи в HeCTY?

Сесіль: Ідея ВІПД - міжнародна мережа жінок з Росії, України та Західної Європи. Я особисто дуже поважаю пострадянських жінок. У них подвійна роль: вони матері, вони годувальниці ... Цьому нам, швейцарцям, ще слід вчитися, особливо нашим чоловікам. В Швейцарії ці ролі відокремлюються: жінка або вдома з дітьми, або робить свою кар'єру. Але обидві справи одночасно – це немислимо!

Діана: Що б Ви побажали мережі до її 20-річчя? Які проєкти слід реалізувати НеСТУ у найближчі кілька років?

Сесіль: Дійсно добре було б, якби Мережа Швейцарія Закарпаття / Україна звернула увагу і на останнє слово у своїй назві - "Україна" та розширила свою діяльність за межі Закарпаття, будучи активною на решті території України.

Є дуже багато різних можливостей обмінів та співпраць, в яких НеСТУ уже має досвід, а також можна долучити і людей з інших частин країни. Їх можна було б залучати до, скажімо, багатостороннього обміну! Наприклад, майстер-клас із лікарських рослин чи театральний проєкт, в якому б взяли участь представники із Швейцарії, Закарпаття та, скажімо, окупованої частини Донбасу?

“DIE BESTE
MOTIVATIONS-
QUELLE SIND
DIE MENSCHEN.”

Sascha Lypchey *1968 lebt im Dorf Nyzhnie Selyshche. Eine enge Verbindung zu NeSTU besteht seit Beginn. Er engagiert sich für die Dorfentwicklung (Schule, Kultur, Bildung, Landwirtschaft, Tourismus).

Diana: Wie haben Sie NeSTU kennengelernt? Welche Aufgaben haben Sie am Anfang erfüllt? Was machen Sie momentan?

Sascha: Vor 20 Jahren war ich ein aktiver und progressiver Schuldirektor in Nyzhnie Selyshche. Damals wurde ich an die Präsentation von NeSTU in Transkarpatien eingeladen. Dort habe ich die Organisation und die Men-

schen kennengelernt. Die Projekte und Reisen von NeSTU haben mich interessiert.

Momentan arbeite ich im Bildungsdepartement im Stadtrat von Chust. Es finden viele Dezentralisierungsreformen statt, deshalb entstehen neue, aktivere Gemeinden. Meiner Meinung nach ist das die bedeutendste Reform. Ab Januar wird Nyzhnie Selyshche zusammen mit 15 anderen Dörfern zur "Vereinten territorialen Gemeinschaft Chust" formiert. Momentan bin ich stellvertretender Leiter dieser Abteilung und verantwortlich für alle Institutionen von den Kindergärten bis zu den Hochschulen: 10 Schulen in der Stadt Chust plus 21 Schulen in den umliegenden Dörfern.

Diana: Wie stehen Sie persönlich zur Dezentralisierung?

Sascha: Positiv: Sie ist ein Weg zu horizontaler Verantwortung. Die Einheiten sollten unter der Kontrolle der BürgerInnen stehen, die sie wählen und Steuern zahlen, nicht von Kyiv.

Vor fünf Jahren war ich einer der Initianten für die Fusion von drei Dörfern. In diesen Gemeinden leben mehr als 10'000 Menschen. Obwohl das Gesetz auf unserer Seite stand, war es unter dem damaligen Gouverneur nicht möglich, dass sich die lokale Selbstverwaltung in Transkarpatien entwickelte. Der Kampf war so heftig, dass Jürgen Kräftner und ich zur deutschen Botschaft gingen und um Hilfe baten.

Diana: Erzählen Sie uns bitte, warum Nyzhnie Selyshche das Zentrum aller von NeSTU organisierten Veranstaltungen und Reisen ist? Was ist einzigartig an diesem Dorf?

Sascha: Die beste Motivationsquelle sind wahrscheinlich die Menschen. Wir haben wunderschöne Berge, wie es sie auch in vielen anderen Ländern gibt. Aber die Leute hier...! Meine Motivation war immer, Bedingungen zu schaffen, unter denen sich junge Menschen nicht ihrer

Möglichkeiten beraubt fühlen, nicht nach Kyiv, Lemberg fliehen.

Diana: Auf welches Projekt sind Sie am meisten stolz?

Sascha: Ich war Leiter vieler Projekte, die von der Weltbank und anderen internationalen Organisationen finanziert wurden. Aber das wertvollste für die Bevölkerung von Nyzhnie Selyshche war meines Erachtens der Bau einer Komposttoilette für die Dorfschule. Unterstützt wurde das Projekt zu 90% durch die Stadt Basel. Es war nicht nur eine Toilette, sondern ein ökologisches Bildungsprojekt. Wir haben in Transkarpatien nicht viel Wasser, daher war es ein Vorbild für Komposttoiletten auch in anderen Schulen.

Diana: Hat sich Nyzhnie Selyshche während der Zusammenarbeit mit der Schweiz verändert?

Sascha: Auf der mentalen Ebene hat sich viel geändert. In unserem Land werden Diskussionen zu politischen, sozialen und kulturellen Themen geführt, dank NeSTU auch in unserem Dorf. So haben wir den Schriftsteller Jurij Andruchowytch zu einer unserer Veranstaltungen eingeladen. Darüber hinaus haben wir mit der Bevölkerung verschiedene Konzerte und Festivals entwickelt wie "Селиська Співанка" (Der Dorfgesang) und das Kindertheaterfestival "Птах" (Der Vogel).

Diana: In welchen anderen Bereichen sind Sie aktiv?

Sascha: Wir haben eine landwirtschaftliche Genossenschaft gegründet. Internationale Organisationen haben uns finanziell geholfen. Wir haben Schafe, Kühe, Zuchtsäue, Kälber, Saatgut und Bäume an die Bevölkerung verteilt. Darüber hinaus haben wir Schulungen zum Thema alternative Energie durchgeführt. Jetzt ist ein grosser Obstgarten mit der Verarbeitung und Vermarktung unserer Produkte in Planung. Aus den Früchten stellen wir Saft, Marmelade, Konfitüre und Apfelwein her, und, wenn es gelingt, auch Calvados.

Etwa 5'000 Bäume haben wir bereits gepflanzt.

Diana: An welches Projekt erinnern Sie sich während Ihrer jahrelangen Arbeit mit NeSTU am meisten?

Sascha: Vor vier Jahren organisierte NeSTU für Vertreter verschiedener Gemeinden eine Reise in die Schweiz, um aus ihrer 300-jährigen Erfahrung zu verstehen, was Dezentralisierung ist.

Für das vielleicht wirkungsvollste Projekt von NeSTU halte ich das Wohnheim Parasolka in Tyachiv mit seiner integrativen Bildung. Bis vor 20 Jahren wurden Menschen mit Einschränkungen in der Ukraine überhaupt nicht erwähnt.

Diana: Was wünschen Sie NeSTU und seinen Mitgliedern zum 20. Geburtstag?

Sascha: 20 Jahre ist das Alter, in dem eine Person viel Wissen und schon Pläne hat. Ich würde gerne mehr Menschen in der Organisation sehen, die die Welt zum Besseren verändern wollen. Mehr Austausch, mehr Kommunikation!

“НАЙБІЛЬШИМ ДЖЕРЕЛОМ МОТИВАЦІЇ Є ЛЮДИ.”

Саша Липчей *1968 живе у Нижньому Селищі. Має дуже тісний зв'язок із НеСТУ із часу заснування. Він долучається до розвитку села (школа, культура, освіта, сільське господарство, туризм).

Діана: Як Ви дізнались про НеСТУ спочатку? Які були Ваші завдання в організації? Чим займаєтесь зараз?

Саша: 20 років тому я був активним і прогресивним директором школи в Нижньому Селищі. Тоді мене запросили на презентацію-відкриття мережі НеСТУ. Там я почув, що ідеєю є спільні проєкти, подорожі та обміни. Це і зацікавило

мене. Зараз я уже два роки працюю в управлінні освіти міської ради Хусту. Зараз проходить активна фаза реформи децентралізації, з'являються нові активні громади. Я вважаю, це найпотужнішою реформою в країні. З січня Нижнє Селище разом із іншими 15 селами входитимуть до Хустської районної об'єднаної територіальної громади. Зараз я заступник начальника управління і відповідальний за всі навчальні заклади від садочків до професійних коледжів цієї громади. Це приблизно 10 середніх шкіл у Хусті і додатково 21 школа із району.

Діана: Як Ви особисто ставитесь до децентралізації?

Саша: Я особисто ставлюсь дуже позитивно до децентралізації. Це вихід на горизонтальний рівень відповідальності. Влада на місцях має бути підконтрольною населенню, яке її вибирає і сплачує податки, а не Києву.

5 років тому я був одним із організаторів об'єднання громад із трьох сіл. Понад 10 тисяч населення було разом у цих громадах. На жаль, хоча закон був на нашому боці, політична кон'юнктура не дала на Закарпатті розвиватись місцевому самоврядуванню. Боротьба була настільки запеклою, що ми з Юргеном Крефтером дійшли до Німецького Посольства із проханням про допомогу.

Діана: Розкажіть, чому саме Нижнє Селище центр всіх подій і подорожей, організованих НеСТУ? Чим унікальне це селище?

Саша: Найбільшим джерелом мотивації є люди. У нас є гарні гори, але вони є і у багатьох інших країнах. А ось люди...! Моєю мотивацією було завжди створити всі умови, щоб молодь в селі не відчувала себе обділеною можливостями, щоб вони не тікали до Києва, Львова.

Діана: Яким проєктом Ви найбільше гордитесь?

Я був керівником багатьох проєктів, фінансованих як Світовим банком, так і іншими міжнародними організаціями. Але найважливішим для населення Нижнього Селища я вважаю було будівництво в школі сухого біотуалету за підтримки бюджету міста Базеля. Місто оплатило 90 відсотків. Це був не лише туалет, а й екологічний проєкт. У нас на Закарпатті часто виникають проблеми з постачанням води, а цей туалет не потребує води і не забруднює ґрунтові води. Тому його можна брати за взірць компост-туалетів і для інших шкіл.

Діана: Чи Нижнє Селище значно змінилось за часи кооперації з Швейцарією?

Саша: Дуже змінилось і, головне, це зміни на ментальному рівні. У нас проводяться різноманітні дискусії на політичні, суспільні, культурні теми. На один із заходів до нас був навіть запрошений Юрій Андрухович. До того ж різноманітні концерти, фестивалі такі як "Селиська співанка" і дитячий театральний фестиваль "Птах".

Діана: В яких інших напрямках Ви є активними?

Саша: У нас був створений сільськогосподарський кооператив. Ми співпрацювали із міжнародними організаціями, які нам фінансово допомагали. Ми роздавали населенню вівці, корови, свиноматки, телят, насіння та саджанці дерев. До того ж, провели навчання і семінари по роботі із альтернативною енергією. Зараз планується великий фруктовий сад та організація переробки та реалізації нашої продукції. З яблук робитимемо сік, джеми, варення, сидр, і якщо вийде кальвадос. Біля 5 тисяч дерев уже посаджено.

Діана: Який проєкт запам'ятався Вам найбільше за роки роботи із НеСТУ?

Саша: Три роки тому НеСТУ було організовано

Schösslinge für die Zukunft | Саджанці для майбутнього

поїздки до Швейцарії для представників різних громад Закарпаття із метою зрозуміти із 300-літньої історії, що таке децентралізація.

Найефективніший проєктом НеСТУ я вважаю "Парасольку" в Тячеві з інтегрованими проживанням та зайнятістю. Тоді, 20 років тому в Україні взагалі не йшла мова про людей із інвалідністю.

Діана: Чого ви бажаєте НеСТУ і її членам до 20-го дня народження?

Саша: 20 рік - це той вік, коли людина має багато знань і планів. Я би побажав більше людей в організації, які мають бажання змінювати світ на краще. Більше обмінів, спілкування!

Erste Etappe für den Hochstamm-Obstgarten "Matij" | Перший етап високостеблового саду "Матій"

ADRESSEN | АДРЕСИ:

Verein Netzwerk Schweiz-Transkarpatien/Ukraine NeSTU

Geschäftsstelle Schweiz

Salome Stalder
Mürgstrasse 6
6370 Stans
E-Mail: info@nestu.org
www.nestu.org
Tel: +41 78 770 23 43

Geschäftsstelle Ukraine

Lesja Levko
Pl. Koriatovycha 2/10
88000 Uzhhorod, Ukraine
E-Mail: lesja.levko@gmail.com
www.nestu.org
Tel: +380 50 690 80 20

Vorstand

Karl Grunder, Stans, Co-Präsident
Ursula Stamm, Schaffhausen, Co-Präsidentin
Jürgen Kräfftner, Nyzhnie Selyshche, Vizepräsident
Henny Graf, Luzern, Verein Parasolka
Nataliya Kabatsiy, Uzhhorod, CAMZ
Cécile Stirnimann, Ruswil, Finanzen
Salome Stalder, Stans, Geschäftsstelle CH

Unsere Partnerorganisationen

NGO CAMZ

E-Mail: camzua@gmail.com
www.cam-z.org

Europäische Kooperative Longo mai

Nyzhnie Selyshche, Transkarpatien, Ukraine
E-Mail: longo.ua@systemausfall.org

Geschäftsstelle Verein Parasolka

E-Mail: info@parasolka.ch
www.parasolka.ch

Februar 2021

Асоціація “Мережа Швейцарія-Закарпаття/Україна НеСТУ”

Офіс в Швейцарії

Саломе Штальдер
Мюргштрассе 6
6370 Штанс
Електронна пошта: info@nestu.org
www.nestu.org
Тел.: +41 78 770 23 43

Офіс в Україні

Леся Левко
Пл. Корятовича 2/10
88000 Ужгород, Україна
Електронна пошта: lesja.levko@gmail.com
www.nestu.org
Тел.: +380 50 690 80 20

Президія

Карл Грундер, Штанс, Ко-президент
Урсула Штамм, Шафхайдзен, Ко-президент
Юрген Крефтнер, Нижне Селище, Віце-президент
Хенні Граф, Люцерн, Асоціація “Парасолька”
Наталія Кабачій, Ужгород, КМДЗ
Сесіль Штірніманн, Русвіль, фінанси
Саломе Штальдер, Штанс, Офіс в Швейцарії

Наші партнери

БО “КМДЗ”

Електронна пошта: camzua@gmail.com
www.cam-z.org

Європейський кооператив “Лонго май” Нижне

Селище, Закарпатська обл., Україна
Електронна пошта: longo.ua@systemausfall.org

Офіс асоціації “Парасолька”

Електронна пошта: info@parasolka.ch
www.parasolka.ch

Лютий 2021

Pause beim Singen mit Cantus | Пауза під час співу із Кантус

IMPRESSUM | ІМПРЕССУМ

Konzept und Redaktion: Ursula Stamm und Karl Grunder
Texte und Übersetzungen: Diana Schenkel-Hryzyshyna
Mitarbeit: Vorstand Verein NeSTU
Fotos: Serhiy Hudak, Uzhhorod S. 1, 3, 39, 45
Vitaliy Mariash S. 6 und Verein NeSTU
Gestaltung und Produktion: Fabian Stamm

Концепція та редакція: Урсула Штамм і Карл Грундер
Тексти і переклад: Діана Шенкель-Грицишина
Співпраця: Президія асоціації НеСТУ
Фото: Сергій Гудак, Ужгород с. 1, 3, 39, 45
Віталій Маріяш с.6 і асоціація НеСТУ
Дизайн і друк: Фабіан Штамм

Netzwerk Schweiz-Transkarpatien/Ukraine
NeSTU
Мережа Швейцарія - Закарпаття/Україна
Réseau Suisse - Transcarpathie/Ukraine